

Profesor universitar, doctor în istorie, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România din anul 1998. A fost cadru didactic la Facultatea de Istorie, Universitatea din București între 1962 și 2004, apoi la Universitatea Spiru Haret și la Facultatea de Arhivistică. A ocupat diferite funcții profesionale: șeful catedrei *Istoria românilor* 1990–2003, Universitatea din București, director general al Arhivelor Naționale, 1991–1996, director al Institutului de istorie „Nicolae Iorga” (2001–2006), director general-adjunct al Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989 din 2004, președintele Societății de Științe Istorice din România, din 1998, prorector al Universității Spiru Haret, 2004–2007, decanul Facultății de Istorie, Muzeologie și Arhivistică a Universității Spiru Haret din 2007.



Ioan SCURTU

A publicat peste 100 de cărți, dintre care 28 personale (de autor), 38 în calitate de coordonator și coautor, 53 coautor; 7 în limbi de circulație internațională. De asemenea, a publicat circa 220 de studii în reviste de specialitate, dintre care 209 de autor, iar 22 în limbi de circulație internațională (engleză, franceză, rusă, germană). Se adaugă mai mult de 25 de prefete, studii introductive, recenzii, note bibliografice.

SFATUL ȚĂRII, ALEXANDRU MARGHILOMAN ȘI UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA

Când, în august 1916, România a intrat în război alături de Antanta, din care făcea parte și Rusia (împreună cu Franța, Marea Britanie și Italia), părea că Basarabia era abandonată, în favoarea eliberării Transilvaniei. Evoluția evenimentelor internaționale a făcut ca tocmai Basarabia să facă primul pas spre Marea Unire – cel mai important act din istoria poporului român.

Generația anilor 1917–1918 a avut capacitatea de a depăși toate greutățile, de a înfrunta cu bărbăție amenințările la care a fost supusă de unele dintre cele mai mari puteri ale vremii și de a promova interesele fundamentale ale poporului român. Intrarea României în Primul Război Mondial, sacrificiile armatei române, contribuția la victoria Antantei au avut ca principal obiectiv participarea sa la Conferința de pace de după încheierea acestuia. Sacrificiile armatei române, jertfa ostașilor români în bătăliile din 1916–1919 au permis delegației României să se prezinte cu demnitate la Conferința păcii de la Paris. Un argument la fel de puternic au fost actele de Unire, care scoate argumentau ideea fundamentală care a stat la baza deciziilor luate de Conferința de pace: dreptul națiunilor la autodeterminare.

În 1917–1918, harta Europei a cunoscut o modificare esențială, ca urmare a constituirii, pe ruinele vechilor imperii, a noi state sau întregirea altora. La această nouă arhitectură a continentului, românii și-au adus propria lor contribuție, alături de alte popoare: finlandezi, letoni, letonieni, estonieni, polonezi, cehi, slovaci, sârbi, croați, sloveni, macedoneni, albanezi etc.

În acest context, primii dintre români care au intrat în „arena istoriei” au fost cei din Basarabia – anexată de Rusia în 1812 – pe fondul dezagregării Imperiului Rus, cuprins de febra revoluției începând din februarie 1917. La 3/16 aprilie 1917 s-a înființat Partidul Național Moldovenesc care avea înscrisă în programul său autonomia Basarabiei [1]. La rândul lor, militarii moldoveni care făceau parte din armata Rusiei au devenit foarte activi. La 18 aprilie au organizat o mare întrunire la Odesa, cu participarea a peste 10 000 de basarabeni – ofițeri, soldați, studenți, profesori, preoți etc. – care s-a pronunțat pentru autonomia Basarabiei.

Războiul pe frontul de Est era în plină desfășurare. În vara anului 1917 au avut loc marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, în care

trupele române, în colaborare cu cele ruse, au barat ofensiva Puterilor Centrale, care viza desființarea statului român independent și înaintarea prin Ucraina spre Moscova și Petersburg.

Pe de altă parte, în toamna anului 1917, frământările politice și sociale din Rusia au luat amploare, iar guvernul provizoriu a recunoscut dreptul popoarelor (națiunilor) la autodeterminare, iar finlandezii, letonii, letonienii, estonienii, ucrainienii au început să-și constituie organe de conducere proprii.

În zilele de 20–27 octombrie 1917 a avut loc la Chișinău, Congresul militarilor moldoveni, la care au participat 989 delegați. Aceștia au hotărât „să declare autonomia teritorială și politică a Basarabiei”, iar pentru „ocârmuirea acesteia „în cel mai scurt timp să se alcătuiască Sfatul Țării” [2, p. 126-127].

Tocmai atunci, la 25 octombrie/7 noiembrie 1917, puterea la Petresburg a fost preluată de Partidul Comunist bolșevic, care a adoptat decretul asupra păcii și a încheiat armistițiul cu Puterile Centrale. Rămasă singură pe frontul de Est, România a fost și ea nevoită să pornească pe aceeași cale, semnând armistițiul la Focșani în ziua de 26 noiembrie/ 9 decembrie 1917.

În Basarabia, alegerile pentru Sfatul Țării s-au desfășurat într-o atmosferă revoluționară. După mai mult de un secol, populația avea posibilitatea să se exprime liber și să deseneze deputați care să-i reprezinte interesele.

Sfatul Țării s-a întrunit la 21 noiembrie în localul Liceului nr. 3 din Chișinău, iar în ziua de 2 decembrie 1917 a votat în unanimitate o *Declarație* în care se menționa:

„Basarabia, sprijinindu-se pe trecutul său istoric, se declară de azi înaintea Republica Democratică Moldovenească, care va intra în alcătuirea Republicii Federative Democratice Rusești, ca parte cu aceleași drepturi. [...] Puterea implinitoare în Republica Democratică Moldovenească o are Sfatul Directorilor Generali, care sunt răspunzători numai înaintea Sfatului Țării”.

Prin această *Declarație* s-a făcut primul pas decisiv spre afirmarea identității naționale, contestată timp de un secol de Imperiul Rus. Prin acest act se punea capăt ocupației țariste care

data din 1812 și s-au creat premisele revenirii Basarabiei la România.

Pan Halippa avea să afirme că fruntații basarabeni au crezut că „făuritorii revoluției ruse din 1917, având înscrise pe steagurile lor lozincile umanitarismului mondial: <Libertate, dreptate, fraternitate, egalitate etc> vor înlocui sistemul despotismului imperialist al țărilor, care cu lăcomie ocupau mereu noi și noi teritorii străine, subjugau și exploatau mereu alte popoare nevinovate” [3, p. 106]. Realitatea a fost cu totul alta.

Conducerea sovietică, animată de ideea revoluției mondiale, a lansat un apel către români, prin care le cerea să se ridice la luptă pentru eliberarea lor de sub exploatarea burghezo-moșierească. Pentru a stimula această luptă și a declanșa revoluția, Simion G. Roșal (cel care dăduse semnalul revoluției în Petrograd) a fost trimis de V.I. Lenin la Iași cu misiunea de a-i asasina pe generalului Scerbacev – fostul comandant al armatei ruse din Moldova, regele Ferdinand și Ion I. C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri al României [4, p. 108]. Acesta a fost surprins în noaptea de 8/9 decembrie, când intrase în locuința lui Scerbacev, astfel că puciul nu a reușit.

Întrunit în aceeași noapte, guvernul a hotărât, iar regele a aprobat, să se dea un ultimatum militarilor ruși, cerându-le să depună armele și să părăsească România. Ultimatumul a fost transmis în dimineața zilei de 9 decembrie 1917. Pe teritoriul Moldovei se aflau circa un milion de militari ruși. Unii dintre ei au acceptat să plece liniștiți, dar alții au refuzat, recurgând la jafuri și omoruri împotriva populației civile. Armata română a intervenit, înregistrându-se altercații și chiar confruntări violente. O bună parte dintre trupele rusești care părăsea frontul românesc s-a oprit în Basarabia, procurându-și cele necesare existenței prin jafuri și chiar omoruri.

Conducerea Republicii Democratice Moldovenești nu și-a putut constitui o forță de ordine internă (poliție, jandarmerie) și nici o armată proprie, cu care să asigure averea și viața cetățenilor. Ca urmare, o delegație a acestuia s-a deplasat la Iași, unde în zilele de 13–14 decembrie a avut discuții cu membrii guvernului

și cu miniștrii Antantei acreditați în România, solicitând ajutor pentru restabilirea ordinii. Problema cea mai presantă era paza depozitelor de armament și de alimente ale României aflate în Basarabia încă de la sfârșitul anului 1916 de teama ocupației germane, precum și paza liniilor ferate Bender–Chișinău–Ungheni folosite pentru transportul bunurilor și persoanelor. Cu prilejul acestor discuții s-a convenit să fie folosiți prizonierii români din armata austro-ungară luați de ruși, care au fost eliberați, având permisiunea de a se întoarce în Moldova.

În replică, conducerea de la Petrograd (noua denumire a orașului Petersburg) a cerut, la 16 decembrie 1917, guvernului român să ia măsuri „împotriva conspiratorilor contrarevoluționari români” care acționau „pe teritoriul revoluției ruse” [5, p. 7]. Deși adoptaseră decretul privind dreptul popoarelor la autodeterminare până la despărțirea de statul rus, sovieticii nu țineau seama de hotărârea Sfatului Țării din 2 decembrie 1917 și considerau Basarabia ca teritoriu aparținând Rusiei.

Guvernul sovietic nu a stabilit relații cu Consiliul Directorilor, ci a sprijinit formarea de comitete revoluționare bolșevice pe teritoriul Basarabiei care să preia puterea, iar la Odesa s-a constituit în ziua de 21 decembrie 1917 un așa numit Front Otdel – un fel de secție în cadrul organizației militare bolșevice RUMCEROD, care avea misiunea de a „prelua puterea pe Frontul Român” [5, p. 15-16].

La 30 decembrie 1917, guvernul de la Iași a hotărât să răspundă solicitării Consiliului Directorilor de la Chișinău. În replică, sovieticii au decis, în ziua de 31 decembrie 1917, arestarea lui Constantin Diamandi, ministrul României la Petrograd. El a fost eliberat a doua zi, ca urmare a protestului întregului corp diplomatic acreditat în Rusia.

În ziua de 3 ianuarie, guvernul sovietic a transmis o notă ultimativă guvernului României în care afirma că „autoritățile române au săvârșit acte dușmănoase la adresa soldaților ruși”, drept care cerea încetarea acestor acte și pedepsirea vinovaților. Refuzul de a da răspuns la aceste solicitări până în 24 de ore „va fi soco-

tită ruptură de relații”, iar guvernul sovietic va lua „măsurile militare cele mai energice”.

Între timp, la Chișinău s-a instalat Front-Otdelul, un fel de comandament bolșevic, care se declara autoritate supremă, ale cărui ordine trebuiau executate. În dimineața zilei de 6 ianuarie 1918, când militarii ardeleni, care au pornit din tabăra de la Kiev, au ajuns în gara Chișinău, au fost atacați din ordinul Front-Otdelului de militarii ruși bolșevizați și făcuți prizonieri [3, p. 78-82]. În aceeași zi, bolșevicii au să desființeze Sfatul Țării, dar deputații aflând despre această acțiune au reușit să se ascundă pentru a nu fi arestați. Câțiva dintre aceștia – Anton Crihan, Ioan Pelivan, Ion Buzdugan – s-au refugiat la Iași, insistând ca armata română să intervină pentru a restabili ordinea de drept în Basarabia.

Guvernului Brătianu a hotărât să acționeze. Divizia 11 comandată de generalul Ernest Broșteanu a trecut Prutul în ziua de 10 ianuarie 1918. La vestea înaintării trupelor române, bolșevicii au părăsit Chișinăul. La 13 ianuarie armata română a intrat în capitala Basarabiei fără incidente, fiind întâmpinată cu bucurie de primul ministru Petre Erhan și de un numeros public.

Guvernul sovietic a reacționat prompt: la 13/26 ianuarie 1918 a anunțat oficial ruperea relațiilor diplomatice cu România. În notă se preciza: „Tezaurul României, aflat în păstrare la Moscova, se declară intangibil pentru oligarhia română. Puterea sovietică își asumă răspunderea de a păstra acest tezaur pe care îl va preda în mâinile poporului român” [5, p. 15-16].

Luptând cu fermitate, în decurs de o lună armata română a restabilit ordinea în Basarabia. În confruntarea cu grupările bolșevice, a dat jertfe importante: 3 ofițeri și 309 ostași morți, 12 ofițeri și 309 militari răniți.

Între timp, ideea independenței popoarelor ocupate față de Rusia a câștigat teren. Mai întâi finlandezii au proclamat independența țării lor, fiind urmași de letonieni, estonieni și lituanieni. La 9/22 ianuarie, a luat ființă Republica Democrată Ucraineană.

Pe acest fond, la 24 ianuarie 1918, Sfatul Țării a proclamat independența Republicii



Vila Albatros, astăzi.

Democratice Moldovenești [6]. Ziua nu a fost aleasă întâmplător: ea amintea de faptul că Rusia rupsese Basarabia din trupul Moldovei, care la 24 ianuarie 1859 se unise cu Muntenia, formând împreună România.

Declarația Sfatului Țării avea următorul conținut:

„Moldoveni și popoare înfrățite ale Republicii Democratice Moldovenești!

Marea revoluție rusească ne-a scos din întunericul și robia, în care am trăit atâta amar de vreme, la calea sloboziei, dreptății și frăției!

Prin jertfa și osteneala voastră a tuturor, țara noastră înfăptuindu-și dreptul dobândit de revoluție de a-și hotărî singură soarta, s-a declarat Republică democratică slobodă.

Înfrățiți prin sângele vărsat sub steagul revoluției, noi ne-am arătat dorința neclintită să trăim în unire cu republicile ce s-au înființat pe

pământul fostei împărății rusești, alcătuind toți la un loc marea Republică federativă rusească.

Dar vremurile sunt schimbătoare și împrejurările politice de azi împiedică cu desăvârșire înfăptuirea acestei uniri.

Republica democratică a Ucrainei, vecina noastră de peste Nistru, s-a proclamat neatârnată și noi astfel ne-am despărțit de Rusia și de republicile alcătuite în vechile ei hotare.

În astfel de împrejurări și noi suntem silii să ne proclamăm, în unire cu voința norodului, Republică Democratică Slobodă, de sine stătătoare și neatârnată, având ea singură dreptul de a-și hotărî soarta în viitor”.

Proclamarea independenței Basarabiei reprezenta cel de-al doilea pas spre desprinderea definitivă de Rusia și asigurarea libertății de a decide în conformitate cu interesele și aspirațiile românilor dintre Prut și Nistru. De la 24 ia-

nuarie 1918, Rusia nu mai putea decide asupra Basarabiei.

Românii din Basarabia priveau spre frații lor, exprimându-și dorința de unire. Ion Buzdugan ținea să declare: „În ziua aceasta frumoasă trebuie să ne amintim de cei care suferă și mor sub jug ungar – frații noștri din Bucovina și din Ardeal. Eu cred că soarele libertății se va arăta și pentru ei. Cred că frații noștri din Bucovina și Ardeal, împreună cu moldovenii de peste Nistru se bucură de independența noastră. În ziua de 24 ianuarie, măreață zi istorică, vom duce tuturor vestea aceasta îmbucurătoare. Sufletul nostru și dragostea pentru poporul nostru sunt mai puternice decât frontierele Carpaților: cu această forță vom distruge aceste frontiere și poporul român se va uni” [7, p. 18].

Menținerea Republicii Democratice Moldovenești era extrem de dificilă în condițiile în care aceasta era amențată de grupările bolșevice ruse constituite pe teritoriul său, de militarii ruși care se retrăgeau din România, continuându-și acțiunile de jaf și omoruri pe teritoriul dintre Prut și Nistru, precum și de naționaliștii ucraineni care urmăreau anexarea Basarabiei. În aceste condiții, Sfatul Țării a apelat la sprijinul guvernului de la Iași.

România se afla – la rândul său – sub amenințarea Puterilor Centrale, în special a Germaniei și Austro-Ungariei (Bulgaria și Turcia erau considerate aliați minori), care cereau guvernului de la Iași să semneze pacea separată, de fapt capitularea, deși România nu fusese înfrântă în război. În mod ostentativ, mareșalul Mackensen a organizat o paradă militară în piața Cercului Militar din București în ziua de 14/27 ianuarie 1918 și a ținut o cuvântare energică în care aprecia că împăratul Germaniei era stăpânul României. Supus unui ultimatum din partea mareșalului Mackensen de a încheia pace separată cu Puterile Centrale, guvernul Ion I.C. Brătianu a demisionat, fiind înlocuit la 29 ianuarie/11 februarie 1918 cu un cabinet prezidat de generalul Alexandru Averescu.

Noul guvern a obținut prelungirea armistițiului cu Puterile Centrale. În timpul discuțiilor a apărut ideea ca România să renunțe la Do-

brogea, având în schimb „mână liberă” în Basarabia. Potrivit delegatului german Kühlmann, „Averescu s-a situat pe poziția că România, ajunsă într-o situație de constrângere, fără vina ei, din cauza prăbușirii aliaților ei, în special a Rusiei, nu poate semna – nefiind învinsă – decât o pace onorabilă” [8, p. 1066] și ca urmare nu a acceptat propunerea Puterilor Centrale. O asemenea idee – de renunțare la Dobrogea în schimbul Basarabiei – fusese sugerată și lui Alexandru Marghiloman rămas în teritoriul ocupat [9, p. 71].

În acest timp, prin decizia guvernului de la Petrograd s-a constituit Colegiul Suprem Autonom pentru Afacerile Româno-Ruse, cu sediul la Odesa, format din reprezentanții organelor sovietice locale, dar având în frunte, în calitate de președinte, pe Christian Racovski, fostul lider al Partidului Social-Democrat din România. Acest Comitet a decis arestarea, în noaptea de 23/24 ianuarie 1918, a parlamentarilor români refugiați la Odesa, precum și a altor demnitari și oameni de afaceri aflați în zonă, în total peste 80 de persoane [10, p. 88]. La 10/23 februarie, Colegiul respectiv a decis să propună guvernului român „să evacueze Basarabia”, și în mod special, „să-și retragă trupele din teritoriul Basarabiei”, „să nu întreprindă nici un fel de acțiuni dușmănoase îndreptate împotriva revoluției ruse” ș.a. [5, p. 20].

Tocmai în acele zile, Puterile Centrale amenințau cu ocuparea întregii Moldove dacă România nu încheia pacea separată. Pe acest fond, în ziua de 14/27 februarie a avut loc la Răcăciuni (județul Bacău) întâlnirea regelui Ferdinand cu Ottokar Czernin, la care reprezentantul Austro-Ungariei a declarat, pe un ton imperativ, că dacă refuză, atunci „continuarea luptei este inevitabilă și aceasta înseamnă sfârșitul României și al dinastiei” [11, p. 108]. I-a dat regelui un ultimatum: „Eu aștept timp de 48 de ore un răspuns clar, nechivoc” [8, p. 1080].

Situația României devenise extrem de critică și se părea că „ostilitățile vor reîncepe” [9, p. 92], dar liderii politici de la Iași și-au păstrat sângele rece. După trei Consilii de Coroană, desfășurate în zilele de 17, 18 și 19 februarie 1918, s-a

hotărât acceptarea condițiilor puse de Puterile Centrale și negocierea modalităților concrete de realizare a acestora. La 20 februarie/ 5 martie 1918, C. Argetoianu a semnat, în numele României, preliminariile Tratatului de pace.

La 25 februarie trupele Puterilor Centrale au ocupat Odesa, iar structurile bolșevice din zonă și-au încetat existența. În ziua de 28 februarie 1918, Christian Racovski îi scria lui V.I. Lenin: „Sosit cu sarcina de a alunga forțele române contrarevoluționare din Basarabia și de a provoca o mișcare revoluționară în România, am fost nevoit din cauza situației catastrofale create în Sud, ca urmare a ofensivei austro-germano-ucrainene, să mă opresc la jumătatea drumului” [5, p. 20].

Liderii politici români – de la Iași, București și Chișinău – nu s-au lăsat copleșiți sub presiunea acestor dificultăți uriașe, ci au reușit să găsească soluțiile și modalitățile concrete de a domina situația și a promova interesele fundamentale ale poporului român. În acest context complicat Alexandru Marghiloman a intrat în prim-planul vieții politice din România și nu numai.

La sugestia lui Ion I.C. Brătianu și a lui Barbu Știrbey, regele Ferdinand a avut o discuție cu Constantin Argetoian înainte de a pleca la București pentru semnarea preliminariilor tratatului de pace, cerându-i să discute cu Marghiloman, pentru a vedea „dacă n-ar fi dispus să vie până la Iași” [12, p. 397]. Acesta i-a declarat că era gata să răspundă la solicitarea suveranului, „numai să-i pot fi de vreun folos” [12, p. 412].

În ziua de 26 februarie/11 martie oficialitățile de ocupație i-au pus la dispoziție lui Marghiloman un vagon-salon până la Focșani, unde a urcat într-un automobil militar care l-a transportat la stația Pădureni, de unde a luat un tren special, cu care a ajuns la Iași. A fost primit de rege, care i-a adus la cunoștință că Alexandru Averescu a demisionat și i-a cerut să formeze noul guvern.

Alexandru Marghiloman a acceptat. Marele său rival politic, președintele Partidului Național-Liberal, Ion I.C. Brătianu, recunoștea că Alexandru Marghiloman „se sacrifică primind să se înhame la o operă tragică dar patrioti-

că”. A prevăzut faptul că mai târziu acesta „va fi calomniat, ofensat, badjocorit, dar trebuie să se știe că acest om a salvat Coroana și Moldova și că acest lucru primează”, iar el, Brătianu, îi era „recunoscător în chip special domnului Marghiloman pentru marele serviciu pe care l-a adus Coroanei și Țării” [13, f. 3].

Guvernul Alexandru Marghiloman, care a depus jurământul în ziua de 5/18 martie 1918, a acționat pentru detensionarea relațiilor cu Puterile Centrale, intrând în tratative care să pregătească semnarea păcii și a reușit să ducă la bun sfârșit relațiile cu Sfatul Țării, netezind calea unirii Basarabiei cu România.

În provincia dintre Prut și Nistru curentul în favoarea Unirii cu România se amplificase, iar mai multe zemstve au adoptat rezoluții în acest sens. De exemplu, zemstva din județul Bălți a votat o rezoluție în care se afirma: „Ținând seama că timp de 14 veacuri, Basarabia a fost totdeauna un trup cu Moldova din dreapta Prutului și că soarta ei a fost de-a pururea legată de aceea a Principatelor Dunărene, cu care a gustat aceleași suferințe și alceleași bucurii.

Ținând seama că în anul 1812, în urma frământărilor sângeroase ale tuturor popoarelor europene Basarabia a fost smulsă fără consimțământul ei de la trunchiul ei etnografic al națiunii sale de origine cerem Unirea Basarabiei cu România”.

Ion Inculeț și Daniel Cigureanu au venit la Iași; în ziua de 1 martie au participat la întâlnirea cu mai mulți oameni de cultură desfășurată la Institutul de Anatomie, unde au fost salutați de Petre Poni din partea Academiei Române și de C. Bacaloglu, președintele Societății de Medici și Naturaliști. Între cei care au luat cuvântul s-a aflat și N. Iorga, care a spus: „Ați venit la o mare durere a noastră și ne-ați adus o mare mângâiere”. Evident, profesorul se referea la presiunile Puterilor Centrale ca România să încheie pace separată, precum și la perspectiva unirii Basarabiei cu România.

Inculeț și Ciugureanu au purtat discuții cu primul ministru Averescu în legătură cu declararea unirii Basarabiei cu România, dar acesta i-a sfătuit să mai aștepte pentru ca nu cumva

Puterile Centrale să susțină că România era compensată pentru pierderea Dobrogei prin alipirea Basarabiei.

Aflând despre negocierile de pace separată între România și Puterile Centrale, președintele Consiliului de Miniștri și ministru de externe al Republicii Ucraina adresa, la 16/29 martie 1918, telegrame guvernelor german, austro-ungar, turc, bulgar și român prin care susținea că „Basarabia, din punct de vedere etnografic, economic și politic formează o unitate indivizibilă cu teritoriul Ucrainei” și afirma că orice discuție privind schimbare, a granițelor româno-ruse „poate avea loc numai cu participarea și consințământul reprezentanților guvernului ucrainean” [7, p. 253].

În aceeași zi de 16 martie 1918, Sfatul Țării a adoptat o declarație prin care respingea pretențiile ucrainenilor: „Sfatul Țării, în care sunt reprezentate toate națiunile care locuiesc pe teritoriul Basarabiei, își exprimă în unanimitate protestul său energic împotriva tentativelor neuzite ale unui popor abia eliberat asupra dreptului și libertății altuia, care și el a devenit liber”.

În zilele de 20–23 martie 1918, Ion Inuleț, Daniel Ciugureanu și Pan Halippa s-au aflat din nou la Iași, unde au discutat cu Alexandru Marghiloman, Ion I.C Brătianu și cu reprezentanții Antantei modalitățile concrete de proclamare a Unirii Basarabiei cu România.

Alexandru Marghiloman și delegații Basarabiei au abordat în detaliu documentul care urma să fie prezentat în Sfatul Țării [14]. A fost organizată o ședință de guvern la care au participat și cei trei fruntași basarabeni, fiind aduse toate clarificările. S-a stabilit atât unirea Basarabiei cu România, cât și „bazele”, pe care aceasta se încadra în statul unitar român.

Președintele Consiliului de Miniștri a acceptat să se înscrie „realizarea reformei agrare, după nevoile și cererile norodului”, precum și organizarea de alegeri „pe baza votului universal, egal, secret și direct”; Basarabia urma să aibă reprezentanți în guvern, participând astfel la conducerea treburilor României. Ședința s-a încheiat cu „strângeri de și felicitări” [9, p. 121], iar Alexandru Marghiloman a promis că va

participa la evenimentul unirii Basarabiei care urma să aibă loc la Chișinău.

Delegația guvernamentală română condusă de Alexandru Marghiloman a călătorit cu trenul, ajungând Chișinău în dimineața zilei de 26 martie/8 aprilie 1918. În notele sale zilnice acesta a notat: „Intrarea în oraș cu automobilele în cortegiu, pluton de roșiori în frunte și în urmă ofițeri lângă trăsuri. Cu mine am pe Inuleț; Hârjeu ia pe Ciugureanu” [9, p. 124]. A fost cazat la hotel *Londra*, unde a primit mai mulți miniștri, pe arhimandritul Gurie, membri ai Sfatului Țării, precum și reprezentanți ai marilor proprietari, minorităților naționale etc. Seara a participat la o masă cu 40 de tacâmuri.

Istorică ședință a Sfatului Țării din 27 martie 1918 [15, p. 209-211] a fost deschisă de Ion Inuleț la ora 16,15. Acesta a salutat prezența în sală a președintelui Consiliului de Miniștri al României, Alexandru Marghiloman, și a celorlalte oficialități venite de la Iași, precum și pe Constantin Stere. A ținut să sublinieze semnificația deosebită a momentului: „Ședința de astăzi, domnilor deputați, va fi o ședință istorică pentru națiunea noastră, pentru poporul nostru. Noi trebuie să depunem toate silințele ca să ieșim cu cinste în acest moment istoric. Dați-mi voie să acord cuvântul primului ministru, dl Marghiloman, pentru a face declarație cu scop a venit la noi”.

Întâmpinat cu „aplauze furtunoase și îndelungate”, Alexandru Marghiloman a ținut un discurs plin de substanță:

„În vremurile de restriște ale Republicii Independente Democratice Moldovenești, când tânărul guvern s-a adresat României după ajutor, ea, ca mamă iubitoare care a auzit vocea cunoscută a copilului său, n-a întârziat să vină în ajutorul lui. Toate clasele sociale, toate partidele politice, ca unul, s-au grăbit să vină acolo unde le cheamă datoria și vocea sângelui. Și iată că astăzi noi culegem roadele muncii Domniilor Voastre, fiii adevărați ai poporului și patrioților care au muncit pentru folosul și mărirea poporului nostru și a întregii României.

Cu atenția încordată, cercurile politice ale României urmăreau tot ce se făcea de partea

cealaltă a Prutului și când s-a ivit pericolul care amenința integritatea Republicii Independente Democratice Moldovenești, România înrudită s-a grăbit cu ajutorul ca să garanteze integritatea și independența și nedespărțirea acestei țări. La conferința de pace din București am lămurit condițiunile prin care s-ar putea păstra integritatea și nedespărțirea Basarabiei și eu m-am grăbit să vin aici în mijlocul Domniilor Voastre.

Din constatările și tratativele cu reprezentanții diferitelor fracțiuni și partide ale parlamentului, eu am înțeles dorințele și cerințele dictate de vremuri și împrejurări, pe care noi trebuie să le îndeplinim în conformitate cu obiceiurile locale, moravurile, libertățile și drepturile câștigate de Domniile-Voastre și care nu sunt în contradicție cu interesele mari ale unitei și nedespărțitei României. Unirea Basarabiei cu România trebuie să se facă cu condițiunea păstrării particularităților locale ale acestei provincii.

Dar să trec din domeniul dorințelor la fapte ceva mai reale. Să-mi dați voie să dau citire Declarației guvernului român:

<Sfatul Țării de astăzi va rămâne numai pentru rezolvarea chestiunii agrare, potrivit nevoilor poporului. Guvernul român va prezenta Adunării Constituante, la care vor lua parte și reprezentanții aleși ai Basarabiei, normele stabilite de Sfatul Țării care vor rămâne până la rezolvarea acestora de către Adunarea Constituantă.

Basarabia își păstrează autonomia provincială având Sfatul său provincial (Dieta), ales în viitor pe baza votului universal direct și secret, ca organul său executiv și cu administrare proprie. Acest Sfat provincial votează bugetul local și controlează organele administrative orășenești și ale zemstvei. Organul administrativ numește funcționarii instituțiilor administrative locale. Funcționarii superiori locali se numesc de către guvern.

Recrutarea armatei se face pe aceeași bază ca în întreaga Românie – teritorial.

Legile existente și autoadministrarea locală orășenească și a zemstvelor vor rămâne și nu vor putea fi schimbate decât de parlamentul român până ce [atunci când] la lucrările lui nu vor lua parte și reprezentanții Basarabiei.

Drepturile câștigate de către minoritățile naționale din Basarabia se vor păstra.

Guvernul va propune ca în Consiliul de Miniștri al României să intre doi reprezentanți ai Basarabiei, aleși de Sfatul Țării existent. Basarabia trimite în parlamentul țării un număr de reprezentanți proporțional cu numărul populației. Ei vor fi aleși în Camera Deputaților, potrivit legilor care vor fi stabilite de către Adunarea Constituantă.

Votul universal, egal, direct și secret va servi ca bază pentru alegerile din Basarabia, în voloste, sate, orașe, zemstve.

Libertatea individuală, libertatea cuvântului, a presei, a cugetului, adunărilor și toate libertățile cetățenești se garantează de către Constituție pentru Basarabia, ca și pentru întreaga țară.

Toate infracțiunile săvârșite până acuma împotriva legilor din motive politice, în timpurile tulburi ale transformărilor, vor fi amnistiate. După Unirea Basarabiei, ca a unei fiice cu Patria mamă, parlamentul va hotărî convocarea neîntârziată a Adunării Constituante, în care vor intra proporțional cu numărul populației și reprezentanții Basarabiei aleși pe baza dreptului general electoral, pentru introducerea în Constituție, de comun acord, a principiilor și garanțiilor arătate mai sus>”.

După citirea declarației, Marghiloman a spus că se retrage din sală, împreună cu colaboratorii săi, pentru ca Sfatul Țării „să poată discuta în toată libertatea”.

Deputatul Ion Buzdugan în numele Blocului Moldovenesc – „care de astăzi înainte va fi Blocul Românesc, care va apăra drepturile întregului neam românesc” – a dat citire Declarației privind Unirea Basarabiei cu România, care începea astfel:

„În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove,

În puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure

să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna

Se unește cu mama sa România”.

Acest document a fost citit în limba rusă de Vasile Cijeveschi, după care au urmat discuții și votul deputaților. Despre rezultatul înregistrat a fost anunțat Alexandru Marghiloman, care se afla la Cercul Militar, și invitat în sală. Ion Buzdugan a citit în prezența președintelui Consiliului de Miniștri al României *Declarația* privind Unirea Basarabiei.

Apoi a luat cuvântul Alexandru Marghiloman, care a declarat că acceptă *Declarația* atât în spirit, cât și în literă. Subliniind semnificația aceluia moment istoric, Marghiloman spus: „să ne închinăm în fața geniului rase noastre, care după o despărțire de un veac întreg găsește singur calea firească, care să-l ducă la mântuire, calea firească arătată de istorie”.

A încheiat cu cuvintele: „În numele poporului român și a regelui său, Majestatea Sa Ferdinand I, iau act cu mândrie de declarația domniilor voastre pentru unire și declar că Basarabia este de acum unită pe vecie cu România una și indivizibilă.”

Ședința s-a încheiat la orele 19,20 într-o atmosferă de mare entuziasm. Cei prezenți au scandat minute în șir „Trăiască Unirea!”, „Trăiască România Mare!” „Trăiască România Nouă!”

Ion Inculeț a transmis regelui Ferdinand o telegramă prin care-i aducea la cunoștință decizia Sfatului Țării: „Aduc Majestății voastre expresia credinței neclintite a întregului popor românesc din România basarabeană” [7, p. 82].

Deputații și oaspeții de la Iași s-au îndreptat spre Catedrala ortodoxă, însoțiți de un numeros public, care aplauda și scanda „Trăiască Unirea!”, „Trăiască România Mare!” A avut loc un serviciu divin, oficiat de arhimandritul Gurie. De la ora 21 s-a organizat o cină cu 220 de tacâmuri, oferită de președintele Consiliului de Miniștri al României. [9, p. 126]

În acest timp, pe adresa lui Ion Inculeț a venit telegrama regelui Ferdinand: „Cu adâncă emoție și cu inima plină de bucurie am primit știrea despre importantul act ce s-a săvârșit la Chișinău. Sentimentul național ce se deșteptase

atât de puternic în timpurile din urmă în inimile moldovenilor de dincolo de Prut au primit, prin votul înălțător al Sfatului Țării, o solemnă afirmare. Un vis frumos s-a împlinit. Din suflet mulțumesc bunului Dumnezeu că mi-a dat, în zile de restriște, ca o dulce mângâiere, să văd după o sută de ani pe frații basarabeni revenind iarăși la Patria Mamă. Aduc prinusul meu de călduroase mulțumiri domniilor voastre și Sfatului Țării, ale cărui patriotice eforturi au fost încoronate de succes.

În aceste momente solemne și înălțătoare pentru Patrie, de aici înainte comună, vă trimit la toți cetățenii din noua Românie de peste Prut regescul meu salut, înconjurându-vă cu aceeași inimioasă și caldă iubire părintească”.

În dimineața zilei de 28 martie 1918, Alexandru Marghiloman a primit un document scris caligrafic, intitulat *Actul Unirii* votat de Sfatul Țării la 27 martie 1918, care avea în partea de sus gravată stema Moldovei – capul de bour. Documentul era semnat de președinte al Sfatului Țării – Ion Inculeț, vicepreședinte – Pan Halippa, secretar – I. Buzdugan.

Șeful guvernului român și ceilalți membri ai delegației oficiale s-au înapoiat cu trenul la Iași. În gară s-au întâlnit cu regina Maria, care se întorcea dintr-o vizită făcută pe „fostul front” din Moldova [16, p. 481]. Regina avea să noteze: „M-am pomenit în mijlocul unor manifestații zgomotoase. Trenul meu a sosit cu 5 minute după al lui Marghiloman, care se întorcea de la Chișinău și fusese primit cu multe urale. Și acolo, pe peron, primul meu ministru și cu mine, care suntem <en froid> [17], a trebuit să ne dăm mâna în public și să ne felicităm unul pe altul de parcă lumea întreagă ar fi fost plină de tandafiri”. Regina aprecia – pe drept cuvânt – că Unirea Basarabiei era „primul pas înspre Unirea visată de România” [16, p. 402].

Ziarul ieșean „Mișcarea” scria: „în mijlocul grelelor noastre încercări, unirea Basarabiei cu Patria Mamă este o rază de lumină care mângâie sufletele noastre și trezește nemuritoare speranțe” [18].

În ziua de 30 martie 1918 s-a deplasat la Iași o delegație reprezentativă a Basarabiei, forma-

tă din Ion Inculeț – președintele Sfatului Țării, Pan Halippa – vicepreședinte, Daniel Ciugureanu – președintele Consiliului (guvernului), Teofil Ioncu – ministrul de interne, N.B. Codreanu – ministrul căilor de comunicație, general C. Brăescu – ministru de război, Vladimir Podvinski – controlor de stat, Mihai Savenco – ministrul justiției, episcopul Gavril vicarul Basarabiei și arhimandritul Gurie. Cu aceeași tren au sosit generalul Hârjeu – ministrul de război al României și Constantin Stere.

Trenul a oprit la ora 10,00, delegația fiind întâmpinată de Alexandru Marghiloman și de ceilalți membri ai guvernului, precum și de alte persoane oficiale. Atât în gară, cât și pe traseul până la Mitropolie, oficialii au fost salutați și aclamați de numeroși ieșeni.

De la ora 11,00 a avut loc Te-Deum-ul, oficiat de mitropolitul Pimen, episcopul Gavril și arhimandritul Gurie în prezența regelui Ferdinand și a reginei Maria, a primului ministru Alexandru Marghiloman, a celorlalte oficialități, precum și a altor lideri politici, între care Ion I.C. Brătianu, Vintilă Brătianu, Alexandru Constantinescu, Gh.G. Mârzescu, I.G. Duca, Mihail Pherekide, V.G. Morțun, a unui mare număr de ieșeni.

După slujba religioasă a avut loc o recepție în Palatul Mitropoliei la care au participat regele, regina, membrii guvernului și alte personalități. De la ora 12,30 a urmat defilarea trupelor, care au salutat pe suveranul României, pe reprezentanții Basarabiei și pe toți oficialii prezenți.

Regele Ferdinand a oferit, de la orele 13,00, la reședința sa din strada Lăpușneanu, un dejun oficial. Cu acel prilej s-au ținut discursuri. Adresându-se oaspeților, Ferdinand a spus: „*Vă salut azi pe voi, frați de peste Prut. Voi sunteți aceia care ați înțeles sentimentul ce de mult domnea în inimumile fraților noștri moldoveni ai Basarabiei; l-ați înțeles atât de bine, că azi putem vorbiunii cu alții și ca frați și ca prieteni.*

Sărbătorim astăzi înfăptuirea unui vis, care de mult zăcea în inimile tuturor românilor de dincolo și de dincoace de apele Prutului.

Din graniță ați făcut punte, unindu-vă cu țara

mamă și de aceea vă zic: bine ați venit între noi.

V-ați alipit în timpuri grele pentru țara mamă, ca copil tânăr, însă cu inima adevărat românească.

Salutăm în voi o parte frumoasă a unui vis, care niciodată nu se va șterge.

De aceea ridic paharul meu în sănătatea fraților noștri îmbrățișați de mine cu aceeași căldură a dragostei părintești.

Trăiască copilul cel mai mic, dar poate cel mai voinic al României- Mame!”

A răspuns Ion Inculeț: „Sunt foarte fericit că eu, în calitate de reprezentant al poporului român de peste Prut, am căderea să aduc Majestății Voastre vestea Unirii poporului basarabean cu țara noastră mamă.

A fost un gând vechi al nostru pe care noi astăzi, prin noi, îl vedem cu mare bucurie realizat, rămânând acum după înfăptuirea Unirii să luptăm pentru realizarea dorințelor poporului nostru și îndeosebi a țărânimii noastre.

În această privință Majestatea Voastră a binevoit a ne da cea mai frumoasă pildă [19].

Gestul Majestății Voastre a avut un ecou mare în țărâtimea basarabeană, care aclamând pe Majestatea Voastră, vă numește <Crestianski Carol> [Regele țărănilor]”.

Trăiască Majestatea sa regele, Majestatea sa regina, cu întreaga dinastie!”

În acest timp, în strada Lăpușneanu și în Piața Unirii s-au adunat numeroși cetățeni, care avăzionau și cântau *Hora Unirii*. Apoi, regele, regina, celelalte oficialități – în frunte cu Alexandru Marghiloman – au ieșit în balcon pentru a saluta mulțimea adunată în jurul Palatului. De la orele 16,00 s-a încins o *Hora Unirii*. Basarabienii au decis să participe la această manifestație și au propus să ia parte și principese regale. Reginei Maria avea să noteze: „Nando nu se împotrivi și fiicele noastre se pomeniră deodată în centrul unor zgomotoase și însuflețite aclamații și jucară dansul național în vestita stradă Lăpușneanu, împreună cu niște basarabeni necunoscuți, însă plini de entuziasm” [16, p. 403].

Seara, mitropolitul Pimen a oferit o cină în onoarea basarabenilor, după care aceștia au

plecat la gară conduși de membrii guvernului, de corpul ofițeresc și un numeros public.

Prin decretul din 9/22 aprilie 1918, regele a ratificat Unirea Basarabiei cu România, iar printr-un alt decret, semnat în aceeași zi, Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu au fost numiți miniștri secretari de stat [20]. Pentru prima dată doi reprezentanți ai acestei provincii istorice românești făceau parte din guvernul României. Iar acest guvern era prezidat de Alexandru Marghiloman.

În perspectiva istoriei, este limpede că Alexandru Marghiloman și-a legat numele de primul dintre cele trei acte ale Marii Uniri din 1918: Basarabia realizată la 27 martie, urmată de Bucovina la 28 noiembrie și Transilvania în ziua de 1 decembrie.

Cu toate acestea, multă vreme numele lui Alexandru Marghiloman a fost prezentat în culori negre sau a fost ignorat. După război, pe fondul disputei politice dintre partide, Marghiloman era apreciat ca un colaborator cu inamicul și socotit „trădător”. Mulți dintre colaboratorii săi au părăsit Partidul Conservator pe care-l considerau „mort”, fapt ce l-a determinat pe N. Iorga să scrie în noiembrie 1918, că acesta era „îngropat așa de repede fără ca nimeni să se îngrijească măcar din milă, să vadă dacă cel așa de grăbit îndesat în sicriu nu mai dă cumva semne de viață” [21]. În memoriile sale, I.G. Duca a negat contribuția lui Marghiloman a unirea Basarabiei cu România, scriind: „Adevăratul său rol s-a redus la prezența fizică la Chișinău în ziua votului Sfatului Țării” [22, p. 105].

După 1944 – în timpul ocupației sovietice – nu s-a scris despre Unirea Basarabiei cu România, ci despre faptul că armata regală română „atacă și ocupă Basarabia, înăbușind lupta sovietelor revoluționare din Basarabia” [23, p. 456]. După 1958 nu s-a admis publicarea vreunei lucrări dedicate Basarabiei, iar numele lui Marghiloman era citat doar în legătură cu pacea de la Buftea-București.

Abia după 1989 s-au putut publica studii și cărți despre istoria Basarabiei, inclusiv despre activitatea politică a lui Alexandru Marghiloman.

Încă din anii mei de studenție (1957–1962), când mergeam cu trenul spre Piatra Neamț, priveam de la fereastra vagonului, îndată ce ieșeam din gara Buzău, celebra vilă a lui Alexandru Marghiloman, lăsată în paragină. După ani și ani, am avut marea satisfacție să constat că oficialităților din Buzău, sub conducerea primarului Constantin Toma, au reușit să refacă vila *Albatros*, care a devenit sediul Fundației Culturale *Alexandru Marghiloman*, iar în martie 2018 – cu prilejul Centenarului Unirii Basarabiei cu România – a fost dezvelită statuia acestui important om politic și patriot român. Sunt, aceste acte, dovezi că, până la urmă, istoria așează pe fiecare om politic în locul ce i se cuvine.

Note și referințe bibliografice:

1. Nota autorului/n.a. Deoarece în România și Rusia – inclusiv în Basarabia, se folosea stilul vechi, iar în Austro-Ungaria – inclusiv în Bucovina și Transilvania, precum și în Germania era în vigoare stilul nou, pentru orientarea cititorilor am folosit, atunci când era cazul, ambele stiluri.

2. Scurtu, Ioan (coordonator). *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, Iași: Editura TipoMoldova, 2010.

3. Halippa, Pantelimon. *Testament pentru urmași*. Ediție Antolie Moraru, Chișinău, 1991.

4. Stan, Constantin I. *Ferdinand I „Întregitorul”*, București: Editura Paideia, 2003.

5. *Relațiile româno-sovietice*, Vol. I. 1917–1934. Redactor responsabil al ediției române Dumitru Preda, București, 1999.

6. Țurcanu, Ion. *Sfatul Țării*, Chișinău: ARC, 2018 (cap. Proclamarea independenței).

7. *Sfatul Țării*. Documente. Ediție de Ion Țurcanu, Chișinău: Știința, 2016.

8. *1918 la români*, Vol. II. Documente externe, București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 1066.

9. Marghiloman, Alexandru. *Note politice*, Vol. III. Ediție Stelian Neagoe, București: Editura Machiavelli, 1995.

10. Procopiu, Grigore. *Parlamentul în pribegie. 1916–1918*, București, 1992.

11. Scurtu, Ioan. *Personalitățile Marii Uniri. Regele Ferdinand*, București, 2016.

12. Argetoianu, Constantin. *Memorii*, Vol. III-V, Ediție Stelian Neagoe, București: Editura Machiavelli, 2008.

13. Arh. N.I.C., fond Casa Regală. Regele Ferdinand, d. 43/1915–1918, f. 3.
14. Scurtu, Ioan. *Alexandru Marghiloman și Unirea Basarabiei cu România*. În: rev. „Pro Saeculum”, nr. 7-8/ 2018.
15. *Reconstituirea desfășurării ședinței după: Sfatul Țării*. Documente, p. 553-362; Alexandru Marghiloman, Note politice, Vol. III, p. 120-135; Stelian Neagoe, Istoria Unirii Românilor, Vol. II, București, 1993; C. Stere, Preludii. Partidul Național-Țărănesc și „cazul Stere”, București, 1930, p. 209-211.
16. *Maria, regina României, Povestea vieții mele*, vol. III, Iași: Editura Tipo Moldova, 2017.
17. N.a., Regina Maria se declarase ferm împotriva încheierii păcii cu Puterile Centrale, cu care negocia Alexandru Marghiloman.
18. „Mișcarea”, Iași, din 30 martie 1918.
19. N.a., Inculeț făcea aluzie la scrisoarea regelui din 20 martie 1918 prin care anunța că, până la împroprietărire, țăranii puteau deja să intre în folosința pământului ce li se va cuveni din Domeniile Coroanei.
20. „Monitorul Oficial”, nr. 6 din 10/23 aprilie 1918.
21. „Neamul Românesc” din 3 noiembrie 1918.
22. Duca, I.D. *Memorii*, Vol. 4. Ediție Stelian Neagoe, București, Editura Machiavelli, 1994.
23. Istoria RPR. Manual pentru învățământul mediu. Sub redacția acad. Mihail Roller, București: Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1956, p. 456.

Sfatul Țării, Alexandru Marghiloman și Unirea Basarabiei cu România

Rezumat. În perspectiva istoriei, este limpede că Alexandru Marghiloman și-a legat numele de primul dintre cele trei acte ale Marii Uniri din 1918: Basarabia realizată la 27 martie, urmată de Bucovina la 28 noiembrie și Transilvania în ziua de 1 decembrie. Liderii politici români – de la Iași, București și Chișinău – nu s-au lăsat copleșiți sub presiunea acestor dificultăți uriașe, ci au reușit în anul 1918 să găsească soluțiile și modalitățile concrete de a domina situația și a promova interesele fundamentale ale poporului român. În acest context complicat Alexandru Marghiloman a intrat în prim-planul vieții politice din România și nu numai.

Cuvinte-cheie: istorie, Alexandru Marghiloman, Marea Unire din 1918, Basarabia, lideri politici români, dificultăți, interesele poporului român.

Country Council, Alexandru Marghiloman and the Union of Bessarabia with Romania

Abstract. From the perspective of history, it is clear that Alexandru Marghiloman linked his name to the first of the three acts of the Great Union of 1918: Bessarabia on March 27, followed by Bukovina on November 28 and Transylvania on December 1. The Romanian political leaders – from Iasi, Bucharest and Chisinau – were not overwhelmed by the pressure of these huge difficulties, but managed in 1918 to find solutions and concrete ways to dominate the situation and promote the fundamental interests of the Romanian people. In this complicated context, Alexandru Marghiloman came to the forefront of political life in Romania and beyond.

Keywords: history, Alexandru Marghiloman, Great Union of 1918, Bessarabia, Romanian political leaders, difficulties, interests of the Romanian people.